

HOOFSTUK 2

DIE KENMERKE VAN AKKULTURASIE ONDER SWART STUDENTE

2.1 INLEIDING

“We are living in an age of diversity”. (Locke, 1992:xi) Toenemende belangstelling in kulturele navorsing vind plaas. Een van die redes vir hierdie toenemende belangstelling en bewuswording word deur Oscar Handlin in Sowell (1994:i) bespreek: “... men are not blank tablets on which the environment inscribes a culture which can readily be erased to make way for a new inscription”. Geen kulturele invloed kan uitgewis word nie, maar kan mekaar wel beïnvloed. Individue of groepe van verskillende kulture kom met mekaar in kontak, neem sekere gebruike of gewoontes van die “vreemde” kultuur aan of verwerp dit. Hierdie proses van kontakmaking tussen twee of meer kulture word deur Els (1992:19) as “akkulturasie” gedefinieer.

Akkulturasie is ‘n proses van kultuuroornameword of -oordrag van die kultuurpatrone van volke of segmente wat na aanleiding van aanhoudende beïnvloeding van ‘n ander kultuur, verander. Hierdie verandering kan tot die ontwikkeling van ‘n nuwe vergrote volkseenheid aanleiding gee.

Hierdie bewuswording van kultuurverandering en -beïnvloeding wat tot die vorming van ‘n groep met ‘n nuwe generasie aanleiding gee, word deur Kimathi (1994:2) as die “elite” verwys. Die term “elite” word deur die Webster’s new Thrid International Dictionary (1986:736) gedefinieer as: “choice, superior, select cream of the society”. Vorige studies toon dat die “elite” ‘n jong generasie is met ouers wat die plattelandse tradisionele generasie aanhang (Kimathi, 1994:8). Die bespreking word verder deur Nbiti in Kimathi (1994:8) aangevoer wat die volgende oor die vervreemding van die groep se eie kultuur vermeld: “Very high affinity for Western, European and American value systems and

standards which define personal goals and achievement norms. To this extent, they are alienated from their parental culture, and often use double standards and experience extreme cognitive dissonance”.

Akkulturasie, soos reeds vermeld, gaan enersyds met gedeeltelike vervreemding van die individu se eie kultuur en gewoontes, en andersyds met die aanvaarding van 'n ander kultuur se gewoontes gepaard. Akkulturasie is volgens Marais (1983:2) een van die mees komplekse verskynsels onder die mensdom. Akkulturasie verwys, vir die doel van hierdie studie, na twee tipes gemeenskappe en kulture, naamlik die Westerse- en die Afrikakultuur. Die akkulturasieproses waarna deurgaans verwys word, vind by die swart getroude student met 'n Afrikakultuur onder die invloed van die Westerse kultuur plaas (Van Niekerk, 1987:21). Die kompleksiteit van hierdie proses en die maatskaplike invloed op die individu, egpaar en gemeenskap word deurgaans bespreek.

Met die geïntegreerde benadering in Maatskaplike werk kan hierdie kompleksiteit van die akkulturasieproses vanuit verwante vakdissiplines bestudeer en verwerk word om by die maatskaplikewerkpraktyk aansluiting te vind. Eers dan kan die kennis volgens Van Rooyen & Combrink (1990:35) in die kennisbasis van die maatskaplike werk ingesluit word. McLeod & Dominelli (1982:12) meld dat hierdie benadering aan die navorser of maatskaplike werker 'n sistematiese basis beloof om die teorie met intervensies te integreer en saam te voeg. Die kliënt, groepe of gemeenskap het elk 'n eie benadering wat volgens eiesoortige behoeftes benut moet word om die probleem aan te spreek. In hierdie hoofstuk word daar aan die akkulturasieproses en die invloed wat dit op die swart student se maatskaplike funksionering het, aandag gegee. Hierdie kennis tesame met die kennis vanuit die empiriese verwerking kan volgens vorige bespreking in Hoofstuk 1, by die kennisbasis van maatskaplike werk ingewef word om sodoende ten opsigte van die geïntegreerde

benaderingsmodel aanbevelings vir verdere studie en hulpverlening te maak. In hierdie hoofstuk word daar eerstens aan die akkulturasieproses en daarna die impak en psigiese gevolge van hierdie proses op die swart student se maatskaplike funksionering aandag gegee. Akkulturasie is 'n afleiding van die stam "kultuur" en daarom word daar eerstens na die begrip "kultuur" verwys.

2.2 DIE BEGRIPPE KULTUUR EN ETNOS

Die verspreiding en verandering van kultuur het deur die jare tot 'n verskeidenheid van uiteenlopende filosofiese uitgangspunte en denkrigtings rondom die onderwerp aanleiding gegee. Teoreties-filosofiese grondslae van hierdie vakgebied word oor die wêreld heen nie op dieselfde wyse geïnterpreteer nie. Matsumoto (1994:xv) is van mening dat kultuur en kulturele diversiteit nuwe aandag by universiteite en kolleges in Amerika geniet en vermeld in die verband: "Many psychology departments are struggling to find ways to infuse their curricula with resources on culture and with faculty who are knowledgeable about diversity and who can meet the challenges of our changing world".

Kultuur is nie 'n ras of nasionaliteit nie, maar volgens Ong in Gobodo (1990:94): "...a set of symbols and meanings in terms of which individuals orientated themselves to each other and to the world". Pedersen en Ivey (1993:7) meen kultuur is ons gedrag, taal en reëls wat binne die kulturele konteks by ander aangeleer word. Kultuur word deur Coertze in Els (1992:4) as 'n algemene menslike verskynsel gesien wat deur die mense tot stand gebring word. Kultuur is 'n voortbrengsel en lewensuitdrukking van soveel verskillende etnieë wat deur mense verander word. Kultuur word laastens deur die Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal (1994:385) soos volg gedefinieer: "Kompleks van menslike gebruike wat van geslag tot geslag selektief oorgedra

en bestendig word, veral die verdeling of verfyning deur die mens van sy omgewing en homself, en die skeppings wat daaruit voortvloei ..”.

Die navorser is van mening dat kultuur deel van die mens se totale bestaan is. Kultuur word binne groepsverband aangeleer en van geslag tot geslag deur die groep se lewens- en wêreldbeskouing oorgedra. Hierdie lewens- en wêreldbeskouing dui op die wyse waarvolgens die mens homself uitdruk, dinge ervaar, interpreteer en daarop reageer. Dit is daarom belangrik om die mens in sy totaliteit, binne sy kulturele verwysingsraamwerk te bestudeer.

Om die mens se kulturele verwysingsraamwerk te verstaan, moet daar na sy/haar sosiaal-organiese verbande gekyk word. Sosiaal-organiese verbande dui volgens Els (1992:5) op die geïntegreerdheid en die onderlinge interafhanklikheid van lede in sosiale verband. Wilson & Stith (1991:36) beklemtoon die belangrikheid van die swart gesin se sosiale ondersteuningstelsels en definieer dit soos volg: “... a set of personal contacts through which the individual maintains his (or her) social identity and receives emotional support, material aid and services, information and new social contact”. Die mens is nie geskape om alleen te funksioneer nie, en daarom stem die navorser met die bogenoemde stellings saam. Die mens kan alleenlik deur ondersteuning en die hulp van ander tot volle potensiaal ontwikkel en daarom vorm “kultuur” ‘n belangrike fasset binne hierdie ondersteuningsraamwerk in die mens se ontwikkeling.

Die navorser is van mening dat die afbreking of verval van hierdie sosiale ondersteuningstelsel, tot emosionele ontwrigting aanleiding kan gee. Els (1992:5) beweer dat die mens wel in staat is om binne hierdie sosiaal-organiese verbande, aktief by wisselende fisiese en psigiese omgewings kan aanpas. Indien die sosiaal-organiese verbande of sosiale ondersteuningstelsels verander of verval, moet dit met gunstige nuwe verbande of stelsels vervang word. Die

verskillende sosiaal-organiese verbande en ondersteuningstelsels stel die individu in staat om sy eie unieke kultuur te skep. Hierdie verbande staan as “etnieë” bekend (Els, 1992:5). Etnieë is van die Griekse woord “ethnos”, wat “volk” beteken, afgelei. “Ethnos” en “etniese groepe” word soos volg deur die verskillende outeurs gedefinieer:

2.2.1 “...’n selfstandige en selfgenoegsame, menslike, sosiale eenheid, wat nie in ad hoc georganiseer is nie” (Coertze in Els, 1992:6);

2.2.2 “... group that is socially constructed on the basis of cultural differences”. (Van den Bergh in Landrine & Klonoff, 1996:106);

2.2.3 “’n samestelling van mense wat deur hul voorvaders saamgevoeg is” (Hunt & Walker, 1974:3);

2.2.4 “set off by race, religion or national origin, or some combination of these categories”. (Gordon in Hunt & Walker, 1974:3).

Uit die bogenoemde definiëring van “ethnos” kan die term soos volg saamgevat word: ‘n Ethnos bestaan uit ‘n groep mense wat van generasie tot generasie saamgevoeg is (dus hoofsaaklik familie van mekaar), en dieselfde lewens- en wêreldbeskouing nastreef. ‘n Etniese groep word nie noodwendig op grond van ras, godsdien, oorsprong of herkoms geklassifiseer nie, maar ontstaan deur ‘n groeiproses van mense van albei geslagte en alle ouderdomme wat:

- * oor geslagte heen in ‘n bepaalde gebied lewensaksies gedeel het;
- * hul eie kultuurpatrone (‘n eenheidslewensgestalte) tot stand gebring het;
- * hulleself as ‘n afsonderlike sosiale eenheid beskou; en
- * deur ander ook so geken word (Els, 1992:6).

Aan die hand van die bogenoemde bespreking ten opsigte van sosiale ondersteuningstelsels en sosiaal-organiese verbande, meen die navorser dat kultuur 'n noodsaaklike rol in die stabiliteit van die mens se ontwikkeling speel. Die individu vind binne sy/haar kultuurgroep sosiale ondersteuning, identiteit en vorm deel van 'n eenheid wat 'n gevoel van "ek behoort" verseker. Soos reeds vermeld moet hierdie sosiale ondersteuningstelsel en sosiaal-organiese verbande vervang word as die bekende verval of verander. Laasgenoemde bevestig die aanpasbaarheid van die mens wat noodsaaklik is binne die veranderende Suid-Afrika. Die vraag bly staan of hierdie veranderinge 'n wenslike invloed op die individu, huwelik- en gesinsfunksionering in die swart gemeenskap het? Om antwoorde op hierdie vraag te verkry, moet verdere bestudering in "kultuur" voortgesit word.

2.3 KULTURELE UNIVERSALIA

Die verskillende etnieë beskik elkeen oor 'n eie en unieke kultuurpatroon en die belangrikheid hiervan moet binne die konteks van die studie erken word. Binne hierdie unieke geheel van die kultuurpatroon van elke etnos, word daar sestion onderafdelings, universeel by alle kulture, onderskei. Coertze in Els (1992:7) definieer laasgenoemde aspek as kulturele universalia. Die sestion kulturele universalia is:

- 2.3.1 'n waarde stelsel;
- 2.3.2 'n sosiale stelsel;
- 2.3.3 'n politieke stelsel;
- 2.3.4 'n juridiese stelsel;
- 2.3.5 'n judisiële stelsel;
- 2.3.6 'n religieuse stelsel;
- 2.3.7 'n voortplantingstelsel;
- 2.3.8 'n tegnologiese stelsel;
- 2.3.9 'n ekonomiese stelsel;

- 2.3.10 'n eie taal;
- 2.3.11 'n opvoedkundige stelsel;
- 2.3.12 'n militêre stelsel;
- 2.3.13 'n eie filosofie;
- 2.3.14 'n gesondheidstelsel;
- 2.3.15 'n stelsel van spelbeoefening en ontspanning; en
- 2.3.16 'n stelsel van kunsbeoefening.

Hierdie kulturele universalie word deur Marais (1983:14) as die kreatiwiteit van kultuur beskryf en noem net tien van die sestien universalie van Els. Daar bestaan vyf terreine waarbinne hierdie kulturele universalie van die mens in totaliteit gesien word, naamlik die politiese, ekonomiese, geestelike, opvoedkundige en die maatskaplike stelsel (Strydom, 1995:123). Die navorser stem saam met die outeur, maar beklemtoon die vyf oorkoepelende wesenshoedanighede waarbinne hierdie vyf terreine bestudeer kan word. Hierdie vyf oorkoepelende wesenshoedanighede bestudeer, volgens Els (1992:7) die werking van die mens en sy kultuur in die biologiese-, sosiale-, intellektuele-, geestes- en emosionele strukture. Laasgenoemde word vervolgens deur middel van die funksie en waarde van kultuur vir die mens bespreek:

2.4 DIE FUNKSIE EN WAARDE VAN KULTUUR

Die basiese behoeftes van die mens word deur kultuur bepaal (Marais,1983:26). Kultuur speel daarom 'n belangrike rol in die individu, groep en gemeenskap se totale funksionering en word deur die vyf wesenshoedanighede omskryf. Vervolgens integreer die navorser die vyf wesenshoedanighede van Els (1992:9) met die funksie van kultuur deur Marais (1983:26) om sodoende die belangrikheid van kultuur te identifiseer. Kultuur:

- 2.4.1 verskaf lewensnoodsaaklike goedere om dienste te produseer en te versprei (intellektuele wesenshoedanigheid);
- 2.4.2 dra tot die behoorlike opvoeding van volwassenes by (intellektuele, geestelike en emosionele wesenshoedanigheid);
- 2.4.3 skep orde tussen sy lede en vorm 'n eenheid (emosionele en intellektuele wesenshoedanigheid);
- 2.4.4 sorg vir die voortplanting en biologiese kontinuïteit van die individu en die groep (biologiese wesenshoedanigheid);
- 2.4.5 motiveer sy lede tot oorlewing (geestelike en biologiese wesenshoedanigheid).

Kultuur bied volgens Els (1992:5) aan die individu 'n wêreldbeskouing en lewenswyse wat die mens in staat stel om binne sy/haar sosiaal-organiese verbande, in 'n fisiese- en psigiese omgewing te oorleef. Kuykendall (1992:1) bevestig laasgenoemde en vermeld in die verband: "We are all products of our own cultures. We see people and things in the way we were conducted to see them". Na aanleiding hiervan verskaf kultuur aan die individu 'n gevoel van "ek behoort", wat tot 'n gevoel van sekuriteit en ondersteuning aanleiding gee (Marais, 1983:15). Soos reeds vermeld is die individu nie geskape om alleen nie, maar wel binne 'n gemeenskap en samelewing te funksioneer.

Kultuur bied aan die individu 'n identiteit en 'n selfbeeld (Kuykendall, 1992:19). Die jeug vorm hul selfbeeld deur middel van hul denke en die invloed van belangrike persone/volwassenes in hul lewens. Berry & Asamen (1989:71) beklemtoon laasgenoemde deur na die belangrikheid van etniese identiteit te verwys: "Racial awareness is part of the human process of establishing self-identity". Kultuur dra enersyds tot die ontwikkeling van selfidentiteit by, terwyl selfidentiteit anersyds tot die ontwikkeling van lewensvaardighede om te oorleef, bydra.

Oorlewing is een van die belangrikste behoeftes van die mens en daarom is die aanleer van sekere lewensvaardighede van groot belang. Kuykendall (1992:111) vermeld: "Nothing in the world helps a man to keep healthy so much as the knowledge of a life task". Kultuur maak voorsiening vir alles wat die mens het, dink en doen, en kan op grond hiervan 'n sinvolle bestaan voer (Marais 1983:17).

Laasgenoemde toon dat die mens onbewustelik van kultuur afhanklik is. Die mens is die produk van sy eie kultuur. Die gesin bied 'n sosiale ondersteuningstelsel wat tot die vorming van die individu se kultuur bydra. Wilson & Stith (1991:36) bespreek die waarde van kultuur deur na die rol van swart gesinne op die individu, te verwys: "The family give a set of personal contacts through which the individual maintains his (or her) social identity and receives emotional supports, material aid and services, information and new social contacts".

Die waarde van kultuur word kortliks deur Marais (1983:15) bespreek en weereens integreer die navorser dit met Els (1992:9) se wesenshoedanighede:

- 2.4.6 Kuns skep 'n wyse van positiewe uitdrukking van die mens se estetiese belange (intellektuele wesenshoedanigheid).
- 2.4.7 Die voortsetting van die groep word deur middel van die sosiale organisasie en opvoeding verseker (sosiale en intellektuele wesenshoedanighede).
- 2.4.8 Die mens vind sekuriteit in godsdiens (geestelike wesenshoedanigheid).
- 2.4.9 Die tegnologie en ekonomie voorsien in die psigologiese behoeftes van die mens (geestelike en intellektuele wesenshoedanighede).
- 2.4.10 die politieke struktuur verseker 'n ordelike en behoorlike lewe vir elke lid in die samelewing (sosiale en emosionele wesenshoedanighede).
- 2.4.11 Die mens leer sy natuurlike taal binne sy kulturele raamwerk aan (intellektuele en sosiale wesenshoedanighede).

Uit die bogenoemde blyk dit dat die funksie en waarde van kultuur hoofsaaklik deur Coertze in Els (1992:9) se kulturele universaliala en wesenshoedanighede omskryf word. 'n Individu dink, redeneer, funksioneer en reageer as totale mens binne hierdie sestien kulturele universaliala. Soos reeds vermeld dra die kulturele universaliala tot die ontwikkeling van die mens se identiteit en selfbeeld by. Hierdie identiteit en selfbeeld kom in sy gedrag as individu, as huweliksmaat en as lid van die gemeenskap na vore. (In Hoofstuk 3 word hierdie aspek verder bespreek).

Die ontwikkeling van die individu en gemeenskap binne hulle kulturele universaliala gaan met verandering en aanpassing gepaard. 'n Paradoksale siening ten opsigte van kultuur, is dat die universele patroon 'n statiese verskynsel impliseer en dus nie verander nie (Marais, 1983:14). Kultuur is volgens Fiedl in Els (1992:10) voortdurend aan verandering onderhewig. Die navorser ondersteun Fiedl in sy standpunt aangesien die omstandighede waarin die individu ontwikkel, verander en hy/sy voortdurend saam met sy kulturele universaliala daarby moet aanpas.

2.5 ETNOGENESE OF KULTUURVERANDERING

Die verandering van 'n kultuur kan uit eie beweging (inherente vernuwende insette), of deur eksterne beïnvloeding deur middel van kontak met ander kulture plaasvind. Die nastrewing en behoud van harmonie en geluk word volgens Marais (1983:23) beskou as 'n verdere faktor wat tot kultuurverandering aanleiding gee. Die samestellingswyse van die verskillende aspekte vind tydens hierdie kultuurverandering plaas. Coertze in Els (1992:11) beskryf kultuurverandering as "etnogenese", en definieer dit as: "...die ontstaan, wording en lewensgang van etnieë, soos dit in tyd, selfs vandag nog, gedurig plaasvind".

Verandering vind na gelang van die wedersydse interaksie op individuele, sosiale en kulturele vlak plaas (Marais, 1983:33). Hierdie etnogenese of kultuurverandering word deur Coertze in Els (1992:13) in “mono-etnogenese” en “hetero-etnogenese” verdeel:

2.5.1 Mono-etnogenese: Afstamming en vertakking en die oorgang van een etnos in ‘n ander.

2.5.2 Hetero-etnogenese: Kultuurverandering deur middel van wedersydse kultuuroordrag en beïnvloeding.

Hierdie verandering vind nie oornag plaas nie, maar wel deur ‘n langdurige proses van kontakmaking, oordrag, aanvaarding of verwerping tot die uiteindelijke verandering en ontwikkeling van ‘n nuwe kultuur. Om die invloed van hierdie veranderingsproses op die individu te verstaan, word daar vervolgens na die proses van akkulturasie gekyk.

2.6 DIE PROSES VAN AKKULTURASIE

Die term “ akkulturasie” geniet volgens Landrine & Klonoff (1994:104) meer aandag en belof om ‘n bydrae in ‘n anti-rassistiese model vir die beskrywing van etniese verskille te lewer. Van Niekerk (1987:21) is van mening dat akkulturasie na die kontak en beïnvloeding van twee tipes gemeenskappe of kulture, naamlik die Westerse- en die Afrikakultuur, verwys.

Die proses ‘akkulturasie’ word deur Coertze in Els (1992:19) gedefinieer as: “...die proses waarvolgens die kultuurpatrone van volke (volkstamme, etniese eenhede) of segmente daarvan onderhewig is aan ‘n proses van verandering ten gevolge van sistematiese en aanhoudende beïnvloeding deur die kultuur(e) van ‘n ander volk (of volke) en wat onder besondere omstandighede kan uitgroei tot ‘n nuwe vergrote volkseenheid”. Akkulturasie is dus ‘n proses van aanpassing by ‘n gewysigde sosiaal-kulturele omgewing van ‘n besondere volk of

volksegment. Young, Ekeler, Sawyer & Prichard (1994:504) vermeld dat akkulturasie oor die aanneming van die dominante kultuur deur die etniese minderheidsgroep na die voortdurende kontak tussen beide kulture of groepe, handel.

Akkulturasie word deur Landrine & Klonoff (1996:104) soos volg beskryf: "Acculturation loosely refers to the extent to (and the process through) which ethnic-cultural minorities participate in the cultural traditions, values, beliefs, assumptions, and practices of the dominant White society (acculturated), remain immersed in their own cultures (traditional), or participate in the traditions of their own culture and of the dominant White culture as well (bicultural)". Woods (1975:28) is van mening dat hierdie proses met die totale herorganisering en aanpassing van beide kulture of groepe in 'n kort tydperk gepaard gaan.

Die navorser is van mening dat akkulturasie die proses is waar een kultuur met voortdurende kontak deur 'n ander kultuur beïnvloed word. Hierdie beïnvloeding gaan met die oornome en aanvaarding van die dominante kultuur na 'n ander nuwe kultuur gepaard, wat tot die verandering in die wêreldbeskouing, persoonlikheidsstruktuur en die volkskorpus van die betrokke kultuurgroepe aanleiding gee.

Soos reeds vermeld vind vyf gebeurtenisse tydens hierdie proses plaas en word soos volg deur Coertze in (Els, 1992:22) uiteengesit:

- * Ideë-oordrag en gedragsverandering.
- * Versteuring in die persoonlikheidsstrukture van individuele kultuurdraers.
- * Versteuring in die volkskorpus.
- * Maatskaplike ontbinding en kultuuroornome.
- * Reïntegrasie.

Hierdie gebeurtenisse vind volgens Els (1992:23) in drie fases tydens die proses van akkulturasie plaas, naamlik:

- FASE 1: Kontakfase
 Ideë-oordrag en gedragsverandering
- FASE 2: Botsingsfase
 Versteuring in die persoonlikheidsstrukture van individuele kultuurdraers.
 Versteuring in die volkskorps.
 Maatskaplike ontbinding en kultuuroorname.
- FASE 3: Herstrukturering
 Enkelvoudige herstrukturering (oorgang van een etnos na 'n ander)
 Gekompliseerde herstrukturering (wedersydse kultuuroordrag en -verandering)

Die navorser is van mening dat hierdie gebeurtenisse wat tydens die drie fases plaasvind, 'n aaneenlopende proses is. Die proses beïnvloed eerstens die individu, tweedens die gesin en laastens die gemeenskap. Vir die doeleindes van hierdie studie word daar nie 'n intensiewe studie van hierdie gebeurtenisse en prosesse gemaak nie. Daar word meer op die globale invloed wat die proses op die individu as student en egpaar het, gekonsentreer.

2.7 DIE INVLOED VAN AKKULTURASIE OP DIE SWART STUDENT

Sedert die negentigerjare het die aantal swart studente aan blanke Suid-Afrikaanse universiteite drasties toegeneem. Hierdie verskynsel kan aan die toename in demokrasie, die afstelling van rassisme, die klem op gelyke regte en hoër akademiese kwalifikasies onder die swart bevolking toegeskryf word.

Hierdie toename in swart studente aan blanke universiteite is nie 'n vreemde verskynsel nie, aangesien dit in die laat sestiger- en vroeë sewentigerjare in Amerika plaasgevind het (Young, Ekeler, Sawyer & Prichard, 1994:504).

Die Amerikaners het hierdie verskynsel begin bestudeer en gevind dat die toename in swart studente aan blanke universiteite tot kulturele en sosiologiese veranderinge in die land aanleiding gee (Young, Ekeler, Sawyer & Prichard, 1994:504). Hierdie veranderinge beïnvloed die betrokke individu (swart student) se sielkundige en maatskaplike funksionering, aangesien kultuur 'n belangrike rol in die individu se lewe speel (Kuykendall, 1992:19).

Teoreties is die kulturele invloed op 'n individu 'n belangrike aspek in die bepaling van lewenspatrone, intrapsigiese ontwikkeling, waardesisteem en oorlewingsmeganismes (Grayson & Cauley, 1989:298). Hierdie kulturele invloed op die individu binne verskillende etniese en kulturele wêreldbeskouinge, bied 'n groot uitdaging vir sielkundiges of beraders aan universiteite. Die kompleksiteit van etniese groepe en kultuur gaan met 'n groot aantal verskille binne een etniese groep en selfs verskille tussen individue binne dieselfde etniese groep gepaard (Young, Ekeler, Sawyer & Prichard, 1994:504).

Die bogenoemde verskynsel het in Suid-Afrika posgevat en daarom neem inheemse navorsing ten opsigte van multikulturele opvoedkundige aangeleenthede toe. Dickstein (1991:471) bespreek die faktore wat tot die ontwikkeling van verdere navorsing aanleiding gee: "Ongoing major changes in the student population clearly affect the interpersonal problems brought to university mental health services and counseling centers".

Na aanleiding van die bogenoemde word die swart student aan die Universiteit van Pretoria deur die akkulturasieproses beïnvloed. Vervolgens word daar eerstens na die algemene kenmerke van 'n student in die adolessensie en vroeë volwasse fase verwys. Tweedens word daar na die bemeestering van die

lewenstake van die student gekyk en laastens die probleme en gevolge wat die student in die oorgangs- en veranderingsproses (akkulturasieproses) ervaar.

2.8 DIE KENMERKE EN EIENSKAPPE VAN DIE STUDENT

2.8.1 Die student in die laat-adolessensie of vroeë volwasse lewensfase

Die term "student" word deur die Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal (1994:1040) gedefinieer as iemand wat studeer en wat aan 'n universiteit of inrigting bo die middelbare skool ingeskryf is. Die navorser is van mening dat die student iemand is wat sy ouerhuis verlaat (of vanuit sy ouerhuis) ten einde verdere opleiding in 'n bepaalde gekose studierigting aan 'n universiteit of tersiêre inrigting te onderneem. Die meerderheid van studente aan tersiêre inrigtings bevind hulself in die laat-adolessensie en vroeë volwasse lewensfase. Die laat adolessensie fase strek van ongeveer 18 tot 21 jaar, terwyl die vroeë volwasse lewensfase na ongeveer 20 tot 40 jaar verwys (Gerdes, 1988:34). Krampitz in Beck, Rawlins & Williams (1988:809) identifiseer die ouderdom van die vroeë volwasse lewensfase tussen 25 en 44 jaar. Vir die doeleindes van hierdie studie word daar na die swart student in die laat-adolessensie en vroeë volwasse lewensfase tussen 18 en 44 jaar verwys. Vervolgens word die kenmerke van die laat adolessensie en vroeë volwasse lewensfase bestudeer.

Die kenmerke van die laat adolessensie en vroeë volwasse lewensfase word kortliks soos volg deur Gerdes (1988:34) uiteengesit:

- * Meer realistiese doelwitstelling en gedrag wat met eksperimentering en 'n toenemende bewustheid van meer dinge in die wêreld gepaard gaan.
- * 'n Toename in doeltreffendheid en lewenservaring wat deur toenemende begrip vir formele en informele sosiale en politieke stelsels aangeleer word.

- * Die beklemtoning van persoonlike verantwoordelikhede waar die vroeë volwassene meer doelgerig en met 'n spesifieke fokus funksioneer.
- * Sosiale en kulturele verwagtinge word as deel van die individu se waardesisteem geïnternaliseer.
- * 'n Tydperk van toewyding aan doelwitte en verhoudings wat vir toekomstige ontwikkeling, rolle en lewenstyl noodsaaklik is.

Die adolessent of vroeë volwassene moet ook sekere ontwikkelingstake, eie aan die lewensfase waarin hy/sy verkeer, verrig. Hierdie ontwikkelingstake sentreer rondom die sosiale verwagtings wat die gemeenskap van die individu verwag, naamlik:

- * identiteitsvorming;
 - * die aanleer van sosiale vaardighede en die vorming van meer volwasse verhoudings met beide geslagte;
 - * die keuse van 'n huweliksmaat;
 - * die aanpassing by die huweliksmaat;
 - * met 'n gesin te begin en die rol van ouerskap aan te neem;
 - * die vervulling van die manlike en vroulike rolle;
 - * die voorbereiding vir 'n loopbaan en finansiële selfstandigheid;
 - * aanvaar verantwoordelikhede;
 - * vestig sosiale netwerke en ondersteuningstelsels.
- (Beck, Rawlins, & Williams, 1988:35)

Hierdie ontwikkelingstake of lewenstake word deur Gerdes (1988:343) in vier hoofkategorieë geplaas, naamlik take met betrekking op die 'self', die gesin, werk en vryetydsbesteding, en laastens die gemeenskap. Die navorser is van mening dat die student hierdie lewenstake asook die take en verwagtinge van die studentelewe moet verrig. Erickson in Nolte (1995:43) beklemtoon laasgenoemde en vermeld: "In the process of finding themselves, adolescents must establish a sexual, moral, political and vocational identity that is relatively

stable, consistent and mature. This identity ushers in adulthood as it bridges the gap between the experiences of childhood and the personal goals, values and decisions that permit each young person to take his or her place in society”.

Die jong volwassene is in 'n komplekse ontwikkelingsfase, aangesien hierdie fase deur snelle veranderinge gekenmerk word. Krampitz in Beck, Rawlins & Williams (1988:809) is van mening dat die vroeë volwassene aan veranderinge ten opsigte van die psigologiese “self”, liggaam, geloofsisteem, waardes, verwagtinge, en 'n wye verskeidenheid van omgewingsfaktore onderhewig is. Hierdie aanpassing by die veranderinge vereis spoedige assimilasië en aanpassing. Die navorser is van mening dat suksesvolle aanpassing by die veranderende omstandighede, die suksesvolle aanpassing by toekomstige uitdagings, probleme of omstandighede beïnvloed. Krampitz in Beck, Rawlins & Williams (1988:809) beklemtoon laasgenoemde en vermeld waarom suksesvolle aanpassing noodsaaklik is: “...crucial in later coping behaviors and the individual’s success as student, professional, spouse, and parent”.

2.8.2 Probleme wat die swart student in die akkulturasieproses ervaar

Die graad van aanpassing van die studente by die hoofstroom Westerse kultuur teenoor hul eie kultuur van oorsprong, is volgens Grayson & Cauley (1989:299) 'n bepalende faktor ten opsigte van die student se hantering en reaksie op opvoedkundige, intellektuele, sosiale en persoonlike vlak. Die swart student ervaar sekere aanpassingsprobleme by 'n Westerse/blanke universiteit. Daar is vier tipes aanpassingsprobleme wat grotendeels met 'n hoë psigologiese spanningsvlak geassosieer word (Gibbs in Berry & Asamen, 1989:201). Die vier tipes aanpassingsprobleme sien soos volg daarna uit:

- * Assimilasië, naamlik om as nuweling in 'n (dominante) gemeenskap opgeneem of geabsorbeer te word.

- * Onttrekking wat gekenmerk word deur: “apathy, depression, feelings of hopelessness, alienation, and depersonalization, culminating in the student’s wish to avoid contact with the conflict-producing situation”. (Sebata,1997:19)
- * Skeiding wat deur woede, vyandigheid, interpersoonlike konflik in verhoudings, verwerping van blanke verhoudings, veragting van middelklas waardes en gedragspatrone, aktiewe protes teen blanke instellings en gewoontes gekenmerk word.
- * Versekering, wat deur selfaanvaarding, positiewe etniese identiteit, hiperaktiwiteit, hoë vlak van motivering en selfaktualiserende gedrag gekenmerk word.

Na aanleiding van hierdie vier tipes aanpassingsprobleme word die proses verder bestudeer. Erickson in Young, Ekeler, Sawyer & Prichard (1994:505) sluit aan by Nolte(1995:44) wat meld dat suksesvolle konflikhantering en aanpassing by veranderende omstandighede tot die ontwikkeling van ‘n onafhanklike, effektiewe volwassene aanleiding gee. Die onsuksesvolle konflikhantering en aanpassing by veranderinge gee tot verwarring, minderwaardigheid en twyfel ten opsigte van sy/haar eie volwasse identiteit aanleiding (Young, Ekeler, Sawyer and Prichard, 1994:505).

Hierdie konflikhantering word deur Grayson & Cauley (1989:299) verwys as “cultural conflict” en definieer dit soos volg: “In contrast, those who experience powerful and disconcordance between two sets of cultural values often experience powerful and debilitating stress”. The Penguin Dictionary of Psychology (1985:178) verwys na “culture shock” wat met kultuurkonflik of –skok gepaard gaan. ‘n Individu ervaar emosionele ontwrigting as hy/sy ‘n onbepaalde tydperk in ‘n samelewing, verskillend van hul eie, woonagtig is. Kultuurskok word verder bespreek: “The typical manifestations are a sense of bewilderment and a feeling of strangeness which may last for a considerable

length of time depending on the individual and the disparateness of the new culture from the familiar original one”.

Kulturele verskille is volgens Garyson & Cauley (1989:299) in verskillende wêreldbeskouinge gegrond. Die term “wêreldbeskouing” word deur Sue & Sue (1990:37) gedefinieer as die wyse waarop ‘n persoon hom/haarself in verhouding tot die wêreld (die natuur, organisasies en ander persone) sien. Wêreldbeskouing hou met ‘n persoon se kulturele opvoeding en lewenservaring verband. Die navorser is van mening dat wêreldbeskouing nie alleen oor ‘n individu se waardes, gevoelens, houdings en konsep van die wêreld handel nie, maar ook oor wat hy/sy dink en besluit. Wêreldbeskouing gaan met kulturele verskille gepaard en dit is die konsep van die interafhanklikheid tussen die brein en die liggaam, tussen ouers en kinders, tussen buurman en buurman (Grayson & Cauley, 1989:299). Kulturele verskille kom ook in modes en klerestyl, kossoorte, sport, vermaaklikheid en teenoorgestelde verhoudings voor.

As gevolg van al hierdie verskille tussen die kulture, voel die swart student dikwels tussen twee pole verskeur. Behou die swart studente hul eie kultuur, voel hulle van die hoofstroom uitgesluit, terwyl diè wat aanpas en verander volgens die hoofstroom, skuldgevoelens ontwikkel (Grayson & Cauley, 1989:299). Laasgenoemde voel alleen, wortelloos en ervaar die teenoorgestelde gevoelens as familie en vriende (Grayson & Cauley, 1989:299). Na aanleiding hiervan ervaar die swart student kulturele skok op intrapsigiese en interpersoolike vlak.

Kultuurskok gaan volgens Tripp-Reimer & Lively in Beck, Rawlins & Williams (1988:192) met die volgende probleme of aanpassings gepaard:

- * Die benutting van energie om by die nuwe taal, ongewone gebruike en die nastreef en volg van nuwe gesagsreëls aan te pas.

- * Die gevoel van verlorenheid en ervaring van verlies ten opsigte van die bekende en hul manier van opvoeding.
- * Die gevoel van verwerping as nuweling deur die Westerse opset, wat met ongemak, angs en afkeuring gepaard gaan.
- * Die verwarring van hul eie rolle, waardes en gevoelens.
- * Die ontwikkeling van 'n gevoel van hulpeloosheid in die proses van verandering en aanpassing.

Die navorsing kon die laasgenoemde aanpassingsprobleme tydens praktiese ervaring met die swart studente identifiseer. Soos reeds vermeld, gee hierdie aanpassingsprobleme tot psigiese probleme aanleiding wat later bespreek word. Vorige navorsing toon dat swart studente tussen die ouderdom 19 tot 35 jaar die grootste risikogroep ten opsigte van die suksesvolle aanpassing by die akkulturasieproses is (Tripp-Reimer & Lively in Beck, Rawlins & Williams, 1988:192). Die rede hiervoor is dat die groep gekenmerk word deur enkellopendes wat van die tradisionele gesinsondersteuningstelsel uitgesluit is.

Die volgende groep wat die tweede grootste risikogroep is, is tussen die ouderdom 36-55 jaar. Hierdie groep ervaar stres en spanning ten opsigte van die verlies aan tradisionele rolle, verwagtings, status en 'n mate van konflik tussen generasies. Die algemene psigiese gesondheidsprobleme wat hierdie groepe ervaar is: depressie, angs, huwelikskonflik, konflik tussen generasies, psigologiese aanpassings deur abnormale gedrag soos geweld, kindermishandeling en selfmoord (Tripp-Reimer & Lively in Beck, Rawlins, Williams, 1988:192).

Probleme en behoeftes wat Gibbs in Berry & Asamen (1989:201) tydens vorige navorsing onder swart studente geïdentifiseer het, is hul behoefte om beter op akademiese vlak te presteer, om minder spanning en probleme ten opsigte van teenoorgestelde verhoudings te ervaar, om 'n swart identiteit te verstewig en

beter langtermyn beroepsbeplanning te doen. Finansiële probleme is volgens Allen, Ebbs & Haniff (1991:5) kenmerkend onder swart studente, aangesien hul ouerhuis grotendeels die laer ekonomiese vlak verteenwoordig. Hul ouers het 'n laer vlak van opvoeding en 'n werk met 'n laer inkomste en status as blanke studente (Allen, Ebbs & Haniff, 1991:5). Swart studente ervaar volgens Cohen (1994:114) probleme ten opsigte van die multikulturele kommunikasie. Die navorser stem saam met hierdie probleme en vermeld dat dit tot psigiese probleme aanleiding gee wat op die langtermyn 'n verlies in toekomspektief en aanvaarding veroorsaak (Nolte, 1995:44).

Die student ervaar frustrasie ten opsigte van die geweldige verskil tussen die ou en die nuwe lewe. Marais (1983:58) is van mening dat die vroulike geslag die aanpassings- en akkulturasieproses beter as die manlike geslag hanteer. Een van die redes vir die laasgenoemde is omdat die manlike geslag hulself negatief evalueer en hoër eise en ambisie stel, terwyl die vroulike geslag laer opvoedkundige- en beroepsambisie nastreef.

Die swart vrou stel laer doelwitte en ambisie, aangesien swart vrouens hul vaardighede meer as swart mans bevraagteken (Flemming, 1984:145). Die swart vrou ervaar groter emosionele ontwrigting op universiteit as die swart man, aangesien hul vrese ten opsigte van hul vaardighede tot sosiale isolasie en spanning aanleiding gee. Ten spyte van hierdie sosiale isolasie, is die swart vrouens se kommunikasievermoëns en die uitdrukking van haar gevoelens beter as swart mans ontwikkel (Flemming, 1984:145). Die navorser stem saam dat die vrou groter emosionele ontwrigting tydens die akkulturasieproses op universiteit ervaar, aangesien die vrou 'n emosionele wese is wat oor die algemeen meer in kontak met haar gevoelens is en dit makliker as 'n man kan verbaliseer.

Die swart man toon meer dominante en kompeterende gedrag as swart vrouens. Die manlike geslag word grootgemaak om eerder te kompeteer as om saam te

werk. As gevolg van die vorige rassistiese bestel en die kompeterende drang van die manlike geslag, vind kulturele konflik tussen swart en blanke mans op universiteit plaas. Die swart manlike student probeer, ten spyte hiervan en die invloed van akkulturasie, emosioneel sterk staan (Flemming 1984:146). Die swart manlike student ervaar gevoelens van verwerping, isolasie en mislukking net soos die vroulike geslag, maar wel tot 'n mindere mate. Die verskillende ervarings en optredes tussen die manlike en vroulike swart studente wat in die akkulturasieproses verkeer, word kortliks bespreek. Min literatuur is beskikbaar en hierdie leemte moet aangespreek word. In Hoofstuk 3 word die verskillende ervarings van die man en die vrou in die huwelik, wat deur die akkulturasieproses beïnvloed word, bespreek.

'n Interessante verskynsel word deur Young, Ekeler, Sawyer & Prichard (1994:507) vermeld, naamlik dat die nagraadse werkende swart student die akkulturasieproses beter hanteer. Akademiese sukses kom meer onder die nagraadse swart student voor, aangesien hulle 'n hoër spanningsdrempel deur die jare opgebou het.

Die literatuur bied die leser 'n idee van die invloed en gevolge van die proses van akkulturasie op die swart student. Die aanpassing by verandering en die universiteitsstelsel in 'n Westerse opset, vind deur die student se denke en gevoelens plaas. Die invloed en gevolge van akkulturasie vind daarom ook op psigiese vlak plaas. Hierdie psigiese impak en gevolge van akkulturasie op die maatskaplike funksionering van die swart student word vervolgens bespreek:

2.9 DIE PSIGIESE IMPAK EN GEVOLGE VAN AKKULTURASIE

Akkulturasie word deur verskillende vakdissiplines bestudeer, naamlik antropoloë, opvoedkundiges, sielkundiges en maatskaplike werkers. Verskeie antropoloë het van die sewentigerjare af navorsing oor die sielkundige impak of

gevolge van akkulturasie op die individu begin doen. Woods (1975:35) is van mening dat akkulturasie wel binne groepsverband plaasvind, maar dat die veranderingsproses by die denke en gevoelens van die individue binne die betrokke groep begin. Woods (1975:35) vermeld dat hierdie veranderingsproses tot 'n ontwrigte en verwarde individu aanleiding kan gee.

Die ontwrigting in die swart student se lewe sluit, onder andere denke, gevoelens en emosies ten opsigte van hul ekonomiese en akademiese agterstand in (Allen in Sebata, 1997:16). Hierdie negatiewe gevoelens van die samelewing word na die skole, kolleges en universiteite gereflekteer. Allen in Sebata (1997:16) vermeld faktore wat tot die ontwrigting van die swart student bydra: "...the vicious cycle of racism, poverty, and underachievement continues to haunt many blacks even though they have completed high school and have entered post secondary education".

Die navorser stem saam met beide laasgenoemde twee outeurs en beklemtoon die belangrikheid om hierdie ontwrigte individu te hulp te snel. Rassisme, armoede, onderprestering, groepsdruk en tradisie is bydraende faktore tot die swart student se aanpassingsprobleem en verandering. In die literatuur vind die navorser dat daar meer inligting ten opsigte van die negatiewe as positiewe impak en gevolge van die akkulturasieproses op die swart student is. Woods (1975:36) is van mening dat die psigiese impak en gevolge grotendeels negatief van aard is en identifiseer dit soos volg:

- * Verlies aan identiteit, aangesien die bekende met die onbekende in aanraking kom.
- * Eksterne konflik in groepsverband, aangesien nie al die lede van die kulturele groep met die veranderinge ooreenstem nie.
- * Persoonlikheidsontwrigting, spanning en interne konflik tydens die aanpassingsproses.

- * Interne konflik gee tot aggressiewe gedrag, byvoorbeeld vandalisme aanleiding.
- * Angs en verwarring in en verlies aan identifikasie met die religieuse- of geloofsoortuigings van die kultuur, veral waar die tradisionele kultuur met 'n Christelike Westerse kultuur in kontak kom.
- * Verlies aan bekende lewenstyl en gebruike, aangesien die doeltreffende, tradisionele deelname verminder.

'n Verdere drie gevolge van akkulturasie, naamlik depressie, alkoholmisbruik en die ontbinding van die sosiale ondersteuningstelsel, word deur Landrine & Klonoff (1996:122) vermeld. Die navorser is van mening dat die ontvangende (minderwaardige) kultuur groter persoonlike spanning en ontwrigting as die dominerende (meerderwaardige) kultuur ervaar. Die rede hieroor is dat die ontvangende kultuur aan groter veranderinge onderhewig is. Laasgenoemde gaan gepaard met die proses waar een kultuur (die Westerse kultuur) die ander kultuur (die Afrika kultuur) domineer of "forseer" om eersgenoemde kultuur aan te neem.

Uit die bogenoemde is dit duidelik dat akkulturasie die groep en individu op beide sielkundige en sosiale vlak beïnvloed. Van Niekerk (1987:23) vermeld dat die akkulturasieproses veral die swart huwelike in Suid-Afrika beïnvloed. Laasgenoemde outeur is van mening dat die swart gemeenskap hulle tradisionele waardes verloor en nog nie daarin slaag om nuwe waardes in die plek daarvan te ontwikkel nie. Mai Brandel-Syrier in Van Niekerk (1987:22) beweer: "In their marital, parental and sibling relationships the elite oscillate between traditional expectations and modern aspirations, trying in vain to make the new ambitions conform to traditional values, seeking to satisfy the emotional needs of the previous culture with isolated traits from the modern culture, striving miserably to provide for new needs and thereby losing the old securities". Laasgenoemde gee volgens Brandel-Syrier in Van Niekerk (1987:22) tot 'n

frustrerende en onbevredigende intieme verhouding tussen die swart “elite” in ‘n gemeenskaplike etniese groep aanleiding.

Aan die hand van die bogenoemde literatuur is die navorser van mening dat die gevoel van gemeenskaplikheid, wat volgens Locke (1992:xiii) ‘n belangrike kerneienskap van ‘n etniese groep is, binne die etniese groep benadeel word. Die gevoel van gemeenskaplikheid en groepsgebondenheid (die “ons”-gevoel) word, soos reeds vermeld, deur die invloed van hierdie veranderings- en aanpassingsproses onderbreek en ontwig. Vanuit ‘n maatskaplike perspektief word die individu se selfbeeld en persoonlikheid nadelig deur die gebrek aan ‘n “ons”-gevoel of die gevoel van “ek-behoort” beïnvloed. Locke (1992:xiii) voer die bespreking verder en maak die volgende interessante stelling: “All individuals are, in some respects, like some other individuals, as a result of cultural group membership. The cultural group serves as the basis for individuals to become humanized. Each individual becomes fully human through the process of participating in a cultural group or groups”.

Na afloop van die literatuurstudie en die gebrek aan die identifisering van die positiewe impak van akkulturasie, beklemtoon die navorser die belangrikheid om verdere navorsing ten opsigte van die psigiese invloed van akkulturasie op die persoonlikheid van die individu in die Suid-Afrikaanse opset te doen. Els (1992:65) vermeld onder andere twee moontlikhede ten opsigte van verdere psigiese invloede van akkulturasie waarvan die eergenoemde as ‘n positiewe impak gesien kan word:

- * Konserwatisme en patriotisme wat op die lewenshouding van die behoud van die eie, die oue en die bekende aandui en ook as vaderlandsliefde geken word.
- * Oordrewe gevoelens van minder- en meerderwaardigheid, soos byvoorbeeld waar die oordrewe kultuur (die Westerse kultuur) ‘n

meerderwaardige houding inneem en die tradisionele Afrikakultuur as minderwaardig beskou.

Hierdie oordrewe gevoelens van minder- en meerderwaardigheid vertraag die akkulturasieproses, aangesien dit tot vyandige houdings, frustrasie en konflik binne die gemeenskap, die betrokke kultuurgroepe en die individu aanleiding gee. Die afwesigheid van hierdie psigiese houdings sal uit die aard van die saak 'n positiewe uitwerking op die verloop van die proses van akkulturasie hê.

Die vraag ontstaan hoe die individu binne hierdie veranderingsproses wat met akkulturasie gepaard gaan, suksesvolle maatskaplike funksionering en die bereiking van volle potensiaal kan bewerkstellig? Ten opsigte van hierdie studie kan gevra word hoe die swart student as individu binne hierdie veranderingsproses suksesvol kan funksioneer? Ten slotte, hoe beïnvloed die akkulturasieproses die individu as swart student binne die huwelik in die Suid-Afrikaanse samelewing?

Die antwoorde op hierdie vrae word nie as geheel deur die literatuur beantwoord nie, maar die ideaal word deur Fransworth in Grayson & Cauley (1989:11) bespreek: "Students must learn to deal with authority, cope with uncertainty and ambiguity; and find security, feelings of adequacy and self-esteem". Die navorser is van mening dat die suksesvolle hulpverlening aan swart studente en swart getroude studente 'n groot uitdaging vir die maatskaplikewerkprofessie stel.

2.10 SAMEVATTING

Die verspreiding en verandering van kultuur het deur die jare tot 'n verskeidenheid van uiteenlopende filosofiese uitgangspunte en denkrigtings rondom kultuur aanleiding gegee. Kultuur word binne groepsverband aangeleer

en van geslag tot geslag deur die groep se lewens- en wêreldbeskouing oorgedra (Pedersen & Ivey, 1993:7). Hierdie lewens- en wêreldbeskouing dui op die wyse waarvolgens die mens homself uitdruk, dinge ervaar, interpreteer en daarop reageer. Dit is daarom belangrik dat die mens in sy totaliteit, binne sy kulturele raamwerk bestudeer word.

Die ontwikkeling van die individu en gemeenskap binne hulle kulturele universalie gaan met verandering en aanpassing gepaard. Fiedl in Els (1992:10) is van mening dat kultuur voortdurend aan verandering onderhewig is. Geen kulturele invloed kan uitgewis word nie, maar kan mekaar wel beïnvloed (Sowell,1994:i). Individue of groepe van verskillende kulture kom met mekaar in kontak, neem sekere gebruike en gewoontes van die “vreemde” kultuur aan of verwerp dit. Hierdie proses van kontakmaking tussen twee of meer kulture, word deur Els (1992:19) as “akkulturasie” gedefinieer.

Akkulturasie is ‘n proses van kultuuroorneming of -oordrag van die kultuurpatrone van volke of segmente wat na aanleiding van aanhoudende beïnvloeding van ‘n ander kultuur, verander. Hierdie verandering kan tot die ontwikkeling van ‘n nuwe vergrote volkseenheid aanleiding gee. Kultuurverandering vind volgens Marais (1983:33) deur wedersydse interaksie op individuele, sosiale en kulturele vlak plaas.

Akkulturasie vind in die Suid-Afrikaanse samelewing tussen die tradisionele Afrika en Westerse gemeenskap plaas (Van Niekerk,1987:21). Na aanleiding van die toename in demokrasie, die afstelling van rassisme, die klem op gelyke regte en hoër akademiese kwalifikasies onder die swart bevolking, neem die aantal swart studente aan blanke Suid-Afrikaanse universiteite drasties toe. Hierdie verskynsel het reeds volgens Young, Ekeler, Sawyer & Prichard (1994:504) in die laat sestiger -en vroeë sewentigerjare in Amerika plaasgevind.

Eers sedert die negentigerjare het die swart studente aan blanke Suid-Afrikaanse universiteite toegeneem.

Die Amerikaners het hierdie verskynsel begin bestudeer en gevind dat die toename in swart studente aan blanke universiteite tot kulturele en sosiologiese veranderinge aanleiding gee. Die kulturele verandering word deur die akkulturasieproses veroorsaak waar die Westerse en tradisionele kultuur met mekaar in kontak kom en mekaar wedersyds beïnvloed. Hierdie kulturele invloed op die individu bepaal die individu se lewenspatrone, intrapsigiese ontwikkeling, waardesisteen en oorlewingsmeganismes (Grayson & Cauley, 1989:298).

Na aanleiding van hierdie verskynsel het inheemse navorsing ten opsigte van multikulturele opvoedkundige aangeleenthede plaasgevind. Hierdie verandering bied 'n uitdaging aan die maatskaplikewerkprofessie om nuwe teorieë en modelle te ontwikkel om probleme en behoeftes ten opsigte van die veranderinge aan te spreek.

Na aanleiding van die bogenoemde bespreking word die swart student aan die Universiteit van Pretoria ook deur die akkulturasieproses beïnvloed. Buiten die kulturele aanpassing en verandering van die swart student, moet die student sekere lewens- en ontwikkelingstake van die laat-adolessensie en vroeë volwasse lewensfase verrig. Die swart student moet 'n identiteit vorm, sosiale vaardighede aanleer, 'n huweliksmaat kies, die rol van ouerskap aanneem, manlike of vroulike take binne die huwelik verrig, voorbereiding vir 'n loopbaan doen, verantwoordelikhede aanvaar en finansiële standvastigheid verkry (Beck, Rawlins & Williams, 1988:35)

In die uitvoering van hierdie ontwikkelingstake word die basiese behoeftes van die mens deur die kultuur bepaal (Marais, 1983:26). Kultuur speel 'n belangrike

rol in die swart student se totale funksionering, aangesien kultuur voorsiening maak vir alles wat die student dink, doen en lewensvaardighede ontwikkel om 'n sinvolle bestaan te voer. Die snelle verandering wat deur die laat-adolessensie en vroeë volwasse lewensfase gekenmerk word, word verder deur die akkulturasieproses beïnvloed (Grayson & Cauley, 1989:298).

Akkulturasie is volgens Els (1992:19) van die term “kultuur” afgelei en aangesien kultuur 'n belangrike rol in die individu se lewe speel, kan kultuurverandering volgens die outeur positiewe of negatiewe gevolge hê. Eerstens verskaf kultuur lewensnoodsaaklike goedere, opvoeding, orde, biologiese kontinuïteit en 'n motivering tot oorlewing (Marais,1983:26). Tweedens skep kultuur kuns, godsdienstige sekuriteit, tegnologie, ekonomie, 'n politieke struktuur en 'n natuurlike taal. Kultuur bied aan die individu 'n identiteit en 'n selfbeeld (Kuykendall, 1992:19). Die gesin bied 'n sosiale ondersteuningstelsel wat tot die vorming van die individu se kultuur bydra en skep 'n gevoel van gemeenskaplikheid Locke (1992:xiii). Hierdie waarde en rol van kultuur op die ontwikkeling van die individu, is soos reeds vermeld aan veranderinge onderhewig.

Die swart student is onderhewig aan die beïnvloeding van die dominante Westerse kultuur en moet by die omstandighede aanpas en verander. Laasgenoemde staan as die akkulturasieproses bekend en gaan volgens Els (1992:22) met vyf gebeurtenisse gepaard, naamlik: idee-oordrag en gedragsverandering, versteuring in die persoonlikheidsstruktuur en volkskorpus, maatskaplike ontbinding en kultuuroornam, asook reïntegrasie.

Die individu (swart student) ervaar emosionele ontwrigting as hy/sy vir 'n onbepaalde tydperk in 'n samelewing, verskillend van hul eie, woonagtig is (The Penguin Dictionary of Psychology, 1985:178). Laasgenoemde verskynsel staan as “kultuurskok” bekend. Hierdie kultuurskok (kultuuraanpassing en -

verandering) wat die swart student ervaar, word deur sekere probleme en gevolge gekenmerk. Hier volg 'n samevatting deur Berry & Asamen (1989:201) en Tripp-Reimer & Lively in Beck Rawlins & Williams (1989:192) van die probleme wat die swart studente ervaar:

- * Ontwikkel 'n gevoel van verlorenheid en 'n verlies aan die bekende.
- * Verwarring van hul eie rolle, waardes en gevoelens.
- * Ontwikkel 'n gevoel van hulpeloosheid en verwerping.
- * Spanning en 'n vrees vir mislukking.
- * 'n Verlies aan toekomspektief.
- * Verlies aan selfvertroue.
- * Finansiële probleme.
- * Frustrasie en skuldgevoelens ten opsigte van die verskil in die ou en die nuwe lewe.
- * Swak akademiese prestasie.

Ten spyte van die bogenoemde probleme gee akkulturasie tot sekere psigiese gevolge op die funksionering van die swart student aanleiding. Volgens Woods (1975:36) het hierdie psigiese gevolge grotendeels 'n negatiewe invloed op die student se maatskaplike funksionering. Hierdie negatiewe invloed sien soos volg daarna uit:

- * Eksterne konflik in groepsverband, aangesien nie al die lede van die kulturele groep met die veranderinge ooreenstem nie.
- * Persoonlikheidsontwrigting, spanning en interne konflik
- * Angs, verwarring in, en die verlies aan identifikasie met die religieuse- of geloofsoortuigings van die kultuur.
- * Verlies aan die bekende en identiteit.
- * Depressie, alkoholmisbruik en die ontbinding van die sosiale ondersteuningstelsel.

Geslagsverskille kom tydens hierdie invloed van akkulturasie voor. Flemming (1984:145) is van mening dat die swart mans moeiliker by die veranderingsproses aanpas. Die swart manlike student stel hoër doelwitte, is meer kompetender en dominerender van aard, terwyl die swart vroulike student minder in haar vaardighede glo, laer doelwitte stel en meer emosionele ervarings ten opsigte van die proses ervaar. Die literatuur in verband met die geslagsverskille in die hantering van die akkulturasieproses is beperk en moet deur verdere navorsing uitgebrei word.

Na aanleiding van die literatuur kom die navorser tot die gevolgtrekking dat die akkulturasieproses wel grotendeels 'n negatiewe invloed op die maatskaplike funksionering van die swart student het. Die hele proses van kultuurverandering, ideë-oordrag, persoonlikheidsversteuring, versteuring in die volkscorpus, maatskaplike ontbinding en reïntegrasie gaan met psigiese gevolge op die individu gepaard. Die psigiese gevolge op die individu/swart student sluit verlies aan identiteit, persoonlikheidsontwrigting, eksterne en interne konflik, ang, verwarring en 'n verlies aan sekuriteit in (Woods, 1975:36). Depressie, alkoholmisbruik en die ontbinding van die sosiale ondersteuningstelsel is verdere psigiese gevolge wat deur Landrine & Klonoff (1996:122) geïdentifiseer is. Hierdie psigiese impak en die bogenoemde konflikhantering word deur die akkulturasieproses beïnvloed.

Die navorser stem saam met Nolte (1995:44) dat die suksesvolle konflikhantering en aanpassing by veranderende omstandighede tot die ontwikkeling van 'n onafhanklike, effektiewe volwassene aanleiding gee. Hierdie onsuksesvolle aanpassing by kultuurveranderinge kan tot intense persoonlikheidsontwrigting aanleiding gee wat die individu se maatskaplike funksionering nadelig beïnvloed. Hierdie onsuksesvolle aanpassing by die akkulturasieproses kan aanleiding gee tot die onsuksesvolle aanpassing by die

huwelik (Van Niekerk, 1987:23). Laasgenoemde beïnvloed nie alleen die individu nie, maar ook die gesin, gemeenskap en die samelewing.

Volgens die literatuur kan afgelei word dat die onsuksesvolle aanpassing by die akkulturasieproses, tot die onsuksesvolle aanpassing by die huwelik aanleiding gee. Die vraag ontstaan of hierdie 'n algemene tendens is? Die swart student word wel deur die akkulturasieproses beïnvloed, maar hoe lyk die hedendaagse huwelik onder swart student in die huidige Suid-Afrikaanse samelewing? In die volgende hoofstuk word hierdie vraag bespreek deur die swart huwelik in die Suid-Afrikaanse samelewing te bestudeer. Verdere besprekings ten opsigte van die verskil tussen die tradisionele en Westerse huwelik, asook die invloed van die kulturele verandering en -beïnvloeding word uiteengesit.